חמת מזון עב (רש"י)

[א]**אבטא דטייעי** בתר תריסר ירחי שתא שרי, אמר רב אחא בריה דרב איקא [ב]הני פורצני דארמאי בתר תריסר ירחי שתא שרי, אמר רב אחא בריה דרבא [ג]הני גולפי שחימי ואוכמי בתר תריסר ירחי שתא שרי: והמוריים: ת"ר מוריים אומן מותר ר' יהודה בן גמליאל אומר משום ר' חנינא ב"ג אף חילק אומן מותר תני אבימי בריה דר' אבהו מוריים אומן מותר הוא תני לה והוא א"ל פעם ראשון ושני מותר שלישי אסור מ"ט פעם ראשון ושני דנפיש שומנייהו לא צריך למירמי בהו חמרא, מכאן ואילך רמו בהו חמרא. ההוא ארבא דמורייסא דאתי לנמילא דעכו אותיב רבי אבא דמן עכו נטורי בהדה א"ל (א) רבא עד האידנא מאן נטרה א"ל עד האידנא [ד](*למאן) ניחוש לה אי משום דמערבי ביה חמרא, *קיסתא דמוריים בלומא קיסתא דחמרא בד' לומי, א"ל ר' ירמיה לר' זירא דלמא איידי דצור אתו דשוי חמרא א"ל התם עיקולי ופשורי איכא: וגבינת בית אונייקי: ארשב"ל מפני מה אסרו גבינת אונייקי מפני שרוב עגלים של אותה עיר נשחטין לעבודת כוכבים, *מאי איריא רוב עגלים אפילו מיעוט נמי דהא *ר"מ חייש למיעוטא אי אמרת רוב איכא מיעוט אלא אי אמרת מיעוט, כיון דאיכא רוב עגלים דאין נשחטין לעבודת כוכבים ואיכא נמי שאר בהמות דאין נשחטין לעבודת כוכבים ה"ל *מיעוטא דמיעוטא (ב) ומיעוטא דמיעוטא לא חייש ר"מ, א"ל ר"ש בר אליקים לר"ש בן לקיש כי נשחטין לעבודת כוכבים מאי הוי והא את הוא דשרי דאתמר *השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים, להקטיר חלבה לעבודת כוכבים רבי יוחנן אמר [ה]אסורה קסבר מחשבין מעבודה לעבודה [ו]וילפינן חוץ מפנים ורשב"ל אמר מותרת א"ל תרמינך שעתך *באומר בגמר זביחה הוא עובדה: א"ר יהודה שאל ר' ישמעאל: *אמר רב אחדבוי אמר רב [ז]המקדש בפרש שור הנסקל מקודשת בפרש עגלי עבודת כוכבים אינה מקודשת *איבעית אימא סברא ואב"א קרא: איבעית אימא סברא גבי עגלי עבודת כוכבים ניחא ליה בנפחיה, אבל גבי שור הנסקל לא ניחא ליה בנפחיה איבעית אימא קרא *) כתיב הכא °לא ידבק בידך מאומה וכתיב התם °סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו בשרו אסור הא פרשו מותרת, אמר רבא תרוייהו תנגהי מדקא"ל מפני שמעמידין בקיבת נבילה וקא מהדר ליה והלא קיבת עולה חמורה מקיבת נבילה מכלל

דברים יג · שמות כא

*) [תמורה ל: וע"ש]

פסולת של ענבים

אבטא · חמת מעור עב וקורין אותו בוטין: **דטייעי** · הולכי דרכים נושאין אותו מלא יין למרחוק והוי כמכניסו לקיום ומשום הכי בעי שהייה י"ב חדש: **פורצני** · פסולת של ענבים: **מוריים אומן** · של עובד כוכבים אומן מותר, מוריים לא עבדי מדגים טמאים ומשום חמרא קאסרינן ליה ואומן לא רמי ביה חמרא כדמפרש ואזיל איידי דנפיש שומניה פעם ראשון ושני מקלקל להו חמרא: **חילק** · מין דגים טהורים וסולתנית שמן כדמפרש לקמן בפרקין ובקטנותו אין לו סנפיר וקשקשת ועתיד לגדל לאחר זמן ואמרינן לקמן (דף לט·) חילק של עובדי כוכבים אסור אותו מין דגים קטנים ונמכר הרבה ביחד ומפני מה אסורה מפני שעירבונה עולה עמה=דגים טמאים דומין לה ועולין עמה והאי חילק אומן כיון דאומן הוא ובקי בדבר מבדילן הימנה משום דלא חשיב טעמא ומקלקלי ליה לסולתנית ומרע ליה לגולי ארביה: **פעם ראשון ושני** · שכן דרכן נותנים מים ומלח על שומן הדגים ומוללות שומנו וכשכלות חוזר ונותן אחרים: **נמילא דעכו** · פור"ט בלע"ז מקום שהספינות עולות בו ביבשה: **קיסתא** · שם המדה: **בלומא** · בזוזא במדינתו של עובד כוכבים זה היין נמכר ביוקר והמוריים בזול אבל כאן היין בזול והמוריים ביוקר וחיישינן לערובי: **איידי דצור אתא** · דרך שפת הים הסמוכה לצור אתא האי ארבא: **דשוי חמרא** · כלומר שהיין בזול, שוי=לשון זול כדאמרינן בעלמא (ב"מ דף נב·) עשיק לגבך ושוי לכריסך: **עקולי ופשורי איכא** · מים שהולכין עקלתון ופשורי מי שלגין נפשרים על שפת המים ואין מושכי הספינה יכולין לבא באותו הדרך: **מפני מה אסרו גבינת בית אונייקי** · לר"מ דאסר ליה בהנאה: **שרוב עגלים כו'** · מעמידין את החלב בקיבתן: **ר"מ חייש למיעוט** · בפ"ב דיבמות (דף קיט·) קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין קטן שמא ימצא סרים קטנה שמא תמצא איילונית: **אי אמרת רוב** · עגלים נשחטין לעבודת כוכבים איכא למיסר גבינה משום חששא דמיעוט קיבות האסורות בהנאה דרוב עגלים הוה מיעוט לגבי שאר בהמה שמעמידין בהן בקיבותיהן: **השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים** · שלא שחט הבהמה לשם עבודת כוכבים שיהא עובדה בשחיטה אלא חשב בשחיטה ע"מ לזרוק: **ר' יוחנן אמר אסורה** · קסבר מחשבין מעבודה לעבודה דילפינן חוץ מפנים, לריש לקיש לא ילפינן, דפנים הוא דאמר רחמנא השוחט ע"מ לזרוק את הדם=פיגול ואע"ג דלא זרק דהוי מחשב מעבודה לעבודה—מעבודה זו על חבירתה אבל לענין עבודת כוכבים לא: **תרמינך שעתך** · ירום מזלך: **באומר בגמר זביחה הוא עובדה** · שחשב על השחיטה עצמה לעבודת כוכבים ואמר בלבו בזביחה זו עובדה לעבודת כוכבים ובהא מודינא דמיתסר דזביחה הויא עבודה חשובה כזריקה °ולהכי נקט גמר זביחה דקסבר ריש לקיש (ב"ק עב. חולין כט:) אינה לשחיטה אלא לבסוף: *מפני מה אסרו גבינת עובדי כוכבים** · באכילה ורבנן קבעי לה דהא משום חלב של בהמה טמאה ליכא למיחש דקי"ל חלב טמא אינו עומד כלומר אינה נקפת: **אחדבוי** · שם חכם: **שור הנסקל** · אסור בהנאה הוא: **ניחא ליה בנפחיה** · שיהא נראה שמן לכך חייל שם איסור עבודת כוכבים על הפרש: **לא ניחא ליה בנפחיה** . הלכך לא חשיב פירשא למיחל עליו איסור: **מאומה** · ואפי' פרש: מכלל

אבטא דטייעי · כך גורס בערוך בכ"ף · ופי' שמבילין קמח ועשבים ובשמים ושורין אותו בחלב ומזלפין יין עליו ור"ח גרס אבטא לשון אבטיח פי' דלעת חלולה ומשימין בה יין °ואינו נראה כי לא מצינו שום כלי שלא יהא ניתר בעירוי ועוד כי אבטיח ודלעת אינו אחד:

מוריים אומן · והא דפליגי ר"מ ורבנן במתניתין במוריים לענין איסור הנאה היינו משל בעלי בתים א"נ מיירי אחר פעם ראשון ושני דקליש שומניה ורמו ביה חמרא והוא השלישי וניכר וההוא מוריים דלקמן דאתא בארבא של אומן הוי *והיה ניכר (ג) לפי שהיה בפעם ראשון ושני:

אי אמרת רוב איכא מיעוט · °תימה כי איכא רובא נמי אמאי לא חשבינן ליה מיעוטא דמעוטא כיון דאיכא רובא וחזקה להיתר רובא בהמות שאינן נשחטות לעבודת כוכבים ואותם עגלים עצמם נעמידם בחזקת היתר שהיו הקיבות בחזקת היתר שאינם לעבודת כוכבים קודם שחיטה (ד) וכי האי גוונא אמרי' בפ"ב דיבמות (דף קיט:) גבי היתה לה חמות אינה חוששת דחשבינן ליה מיעוטא דמיעוטא דאיכא רוב לשוק וחזקה לשוק וי"ל דשאני הכא דלאחר שחיטה איתרע ליה חזקה דהנך קיבות העומדות לפנינו לאחר שחיטה בספק עבודת כוכבים קיימי התם נמי זימנין דחיישינן כגון בילאה מליאה משום דאיכא ריעותא שילאה מעוברת ואפי' לר' יהושע דלא חייש התם אסר הכא דהתם אין שום ודאית של איסור אפי' כשילאה מליאה דאפשר הפילה אבל כאן כיון שמיעוט הקיבות אסורות יש כאן חשש מיעוט של איסור:

וכי נשחטין לעבודת כוכבים מאי הוי הא את הוא דשרית · תימה מאי ראיה היא זו הלא לא הזכיר רשב"ל כאן נשחטין לזרוק אלא נשחטין סתם דמשמע שהוא עובד בזביחה וי"ל דכל עיקר שחיטתן אינן אלא לצורך דם וחלב ולא הוצרך לפרש וה"נ אמר בחולין פ"ב (דף לט:) גבי הנהו טייעי דאתו לנקוניא יהיב דכרי כו' אמרו דמא ותרבא לדידן ומשום הכי מסיק בגמר זביחה ולא קאמר בזביחה עצמה:

רשב"ל אמר מותרת · פ"ה אף באכילה ואע"ג דמומר לעבודת כוכבים הוא מ"מ בפ"ק דחולין (דף ה·) מוכחינן דג' (ה) דיני מומר הן יש ששחיטתו מותרת אף באכילה ויש בהנאה לבד ויש אסורה אף בהנאה*:

א) **מפני** שמעמידין בקיבת עגלי עבודת כוכבים · נראה דר' יהושע לא היה מתכוין כי אם לדחותו דהא ר' יהושע לא חייש למיעוט בפ"ב דיבמו' (דף קיט·) שהבאתי לעיל וכן בפרק ג' דבכורות (דף כ:) ועוד דאפילו ר"מ דחייש למיעוטא לא אסר לעיל (דף כט:) אלא גבינת בית אונייקי אבל שאר מקומות חשיב מיעוט דמיעוטא: ב) **השיאו**·לשון משיאו ג) עלה ואית דגרסי השיאו ד) ופרש הטעו לשון השיאני ה):

ו) **שחבירו** מוכיח עליו לריח שמניך כו' · סמיך אסיפיה דקרא על כן עלמות אהבוך:

בשרו אסור · בפרק שור שנגח קמא (ב"ק דף מא·) דריש מבשרו אע"ג דעבדיה כעין בשר ושחטיה (ו) וי"ל דתרתי שמעינן מיניה:

אמר רבא תרוייהו תנגהי · נראה דהאי הוי פירושו בניחותא מדלא קמשני עליה רב קרא וסברא קמ"ל ואיכא הרבה תרוייהו תנגהי בתלמוד הולך שפיר אפילו בתמיהה: *יש ספרים שרומזים המשנה השיאו לדבר אחר ופריך וליהדר ליה משום דליתיה לאיסורא בעיניה דהא מוריים לרבנן לא אסרו בהנאה משום דליתיה לאיסורא בעיניה ומשני הכא כיון דלאוקומי קא מוקים כמאן דאיתיה לאיסורא בעיניה דמי ור"ח הזכיר גירסא זו בפירושו:

א) [שייך לעיל במשנה כט:] ב) [ג"ז שייך שם] ג) [בש"ין שמאלית. יעב"ץ] ד) [בש"ין ימנית. הכ"ל] ה) [תרגום של נתב השיאני חויה אטעיני] ו) [ג"ז שייך לעיל במשנה כט:] ז) [ועי' תוס' עירובין ס: ד"ה אין]

עין משפט נר מצוה

קיב א מיי' פי"א מהל' מאכלות אסורות הל' טו סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קלה סעיף טז :

קיג ב מיי' שם הלכה יד סמג לאוין שם טוש"ע י"ד סי' קיג סעיף יד :

קיד ג מיי' שם הל' טו סמג שם טוש"ע י"ד סי' קלה סעיף טז :

קטו ד מיי' שם פי"ג הלכה כו סמג שם טוש"ע י"ד סי' קיז סעיף יא : ותוס' ניכר כג"ה [י"ס] ועי' מכ"ר

קטז ה מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלכה טו סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' ב סעיף ח :

קיז ו מיי' פ"ה מהל' אישות הלכה ב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' כח סעיף כב :

רבינו חננאל

א) אבטא דטייעא. פי' אל טאל בלשון ערבי' בתר י"ב ירחי שתא שרי · פירוש בירושלמי · החרצנים והזגים שעשינו כי לחים אסורים בהנאה בשבילא אותן מן חבור דהא אין נעשה יין עד שיורד לבור: והמוריים: ת"ר המוריים אומן מותר פי' ציר של דגים כובשין הדגים הקטנים במלח ב) על החביות הגדולות ונקרא מוריים הציר היוצא מהן פעם ראשונה ושנית מותר כיון דשמנא אין צריך למירמא ביה חמרא · שלישי קליש שומניה דדגים ויהיב בהו חמרא · הלכתא משלישי ואילך אסור · פי' קיסטא דמוריים בלומא · כוז מוריים ג) במערה כוז יין בד' מעות · פי' לומא בר' ד) ומפורש בברכות. ה) פי' עקמומית הנהר: וגבינת בית אונייקי אסורה: אונייקי שם מקום · ומפורש בתחלת סדר יומא (דף י' ע"א) תובל זו ביתאוניקי. משך זו מוסיא · ותירס זו פרס: אמר ריש לקיש מפני מה אסרו גבינת בית אונייקי מפני שרוב עגלי אותה העיר נשחטין לעבודת כוכבים: דאי אמרת מיעוט הוא ורבי מאיר חייש למיעוט נשחטין לעבודת כוכבים ורובן שלא נשחטין לעבודת כוכבים ואיכא נמי שאר בהמות דאין נשחטין לעבודת כוכבים והעגלים הנשחטין לעבודת כוכבי' מיעוטא דמיעוטא ולמיעוטא דמיעוטא לא חייש ר' מאיר ואקשינן עלה דר"ש בן לקיש וכי נשחטין לעבודת כוכבים מי אסיר והא את הוא דאמרת השוחט בהמתו ו) לעבודת כוכבים אותה בהמה מותרת · ופרקינן תרמינך שעתך · פי' ירום מזלך · שמועה זו באומר בגמר זביחה הוא עובדה לעבודה זרה שכל זביחה ז) ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף: מתני' א"ר יהודה שאל ר' ישמעאל את ר' יהושע כשהיו מהלכין בדרך וכו' מפני מה אסרו גבינת עובדי כוכבים · אמר רב המקדש בפרש שור הנסקל מקודשת · בפרש עגלי עבודת כוכבים אינה מקודשת · מ"ט דלא ניחא ליה בנפחיה ועוד כתיב ולא יאכל את בשרו · בשרו אסור פרשו מותר · המקדש בפרש עגלי עבודת כוכבים אינה מקודשת סברא וקרא [סברא] דניחא ליה בנפחיה דמיחזי שמן. קרא דכתיב ולא ידבק בידך מאומה מן החרם. אמר רבא תרוייהו תנינהו הכא והלא קיבת עולה חמורה מקיבת נבילה שהנבילה בלאו והעולה ח) במיתה. ואמרו כהן שדעתו יפה שורף קיבת העולה

מסורת הש"ס

[צ"ל לאו]

[גיר' הערוך קוסטא]

[עי' תוס' חולין פו: ד"ה יאמרו] [לקמן מ: גיטין כ: יבמות סא: קידושין יע: מו: חולין ו: יל: פי' נדה מח·]

[יבמות קיט:]

סנהדרין ס: חולין לט: זבחים י:

[כתובות לד: וב"ק]

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ל רבא עד האידנא מאן נטרה וכו' נמחק: (ב) שם ומיעוטא דמיעוטא לא: (ג) תוס' ד"ה מוריים וכו' והיה ניכר כצ"ל ותיבת לפי נמחק: (ד) ד"ה אי וכו' קודם שחיטה וכי האי גוונא: (ה) ד"ה רשב"ל וכו' דג' דיני מומרים הן: (ו) ד"ה בשרו וכו' ושחטיה וקשה דהכא משמע דבשחיטה תלוי וי"ל ועיין בפסחים דף כב ע"ב ד"ה

[כל דיבור זה שייך לעיל כט: במשנה ועמ"ש רש"י שם ד"ה מפני מה וכו' ומלוג לתקן]

א) עי' מ"ש בערוך ערך אבטא . ב) אולי צ"ל בתוך חביות גדולות . ג) נראה דצ"ל כוז מוריים בלומא ובמערה כוז יין בד' לומי וכו' . ד) אולי דכוון למ"ש בברכות דף נ ע"ב כדי שיכיר בין מלוזמא של טבריא וכו' ואולי דרבינו גריס שם לומא של טבריא ובערוך ערך לם ובערך מלוזמא פי' על צנים דהוא שם מטבע. ה) אבל כאן וצ"ל א"ל התם עיקולי ופשורי איכא פי' עקמומית הנהר כצ"ל. ו) מדברי רבינו אלו נראה דגריס בדברי ר"ל סתם השוחט בהמה לעבודת כוכבים ומיושב בזה תמיהת התוס' וצ"ע. ז) אולי צ"ל ואינה לשחיטה אלא לבסוף. ח) מש"כ רבינו דעולה במיתה היינו לדעה רבי בסנהדרין פג. דהזיד במעילה במיתה ע"ש.

גליון הש"ס גמ' קיסתא דמוריים. עי' לעיל דף יב ע"א תוד"ה ושדי: **רש"י** ד"ה באומר וכו' ולהכי נקט גמר זביחה · עיין ב"ק דף עא ע"ב תוס' ד"ה כיון ששחט : **תוס'** ד"ה אבטא וכו' ואינו נראה · עיין תשו' רשב"ש סי' ר"ל : **תוס'** ד"ה אי וכו' תימה כי איכא רובא כו' · עיין מרדכי סוף חולין :

נושא
מוריים דאומן
עכו"ם מותר

נושא
למה נאסר
גבינות בית
אונייקי
לפי ר"מ

*הסבר הסוגיא:
לפי הסוגיא זו
בתוך הסוגיא
נמצא הקושיא

נושא
רב מחלק בקדושי
אשה בין המקדש
בפרש של:
א) שור הנסקל-
למקודשת
ב) עגלי עבודת
כוכבים-
שאינה מקודשת

מבנה
רבא מביא
הוכחות לחלוקו
של רב
מלשון
משנתנו